

Az elmúlt 30 év képekben, emlékezésekben

A Széphárom Községi Tér galériájában 2023. december 7. és 2024. január 26. között került megrendezésre a „**Nemzetiségi művészet Magyarországon**” című kortárs csoportos kiállítás. Az 1993-ban elfogadott kisebbségi törvény 30. évfordulója alkalmából a Bolgár Kulturális Fórum Egyesület szervezte meg a tárlatot. Magyarországon először került sor olyan nemzetiségi kiállításra, amelyen a tizenhárom magyarországi őshonos nemzetiséghez tartozó hivatásos kortárs képző- és iparművészek együtt vettek részt. Több mint negyven művész állított ki. A kiállítást **dr. Feledy Balázs** művészeti író nyitotta meg. Az eseményen a **Mitrio Jazz Zenekar** működött közre.

Köszöntő beszédében *Vladimirova Milena*, a Bolgár Kulturális Fórum elnöke, képző- és iparművész a közös projekt jelentőségét hangsúlyozta:

„A Magyarországon élő különböző népcsoportok nemcsak magukkal hozták és megőrizték saját kultúrájukat, nyelvüket, hagyományait, hanem továbbadják, megismertetik másokkal is, részesei a magyar kulturális életnek. Az azonos nemzedékhez tartozó nemzetiségi művészek sorsa szorosan összefonódik a befogadó ország kultúrájával és múltjával. A közös sors eredményeként létrejövő alkotások a művészeti kifejezések változatos szellemiségét és megnyilvánulásait testesítik meg. Alkotóik számára az anyaországi és a magyar kultúra egyaránt formáló hatással bír, és ez a kettős kulturális befolyás alakítja művészi életútjukat. A különböző művészeti ágakban tevékenykedő nemzetiségi kötődésű képzőművészek, iparművészek, írók, színészek zene- vagy táncművészek alkotómunkájukkal hozzájárulnak a magyar nemzeti kultúra gazdagodásához, de sokszínűbbé és teljesebbé teszik a közös európai kultúrát is. Elmerülve a műalkotások mélyebb rétegeibe, felfedezhetjük a sajátos művészeti kifejezésekben megbúvó egyedi stílusokat, nyelvet, hagyományokat, etnikai gyökereket és népszokásokat, vagyis a nemzetiségi művészet sokszínűségét. A művek által kiváltott érzelmek megmutathatják, hogy valóban rábukkantunk-e valami kiemelkedőre, és arra ösztönözhetnek, hogy osszuk meg a felfedezés örömeit. Minél mélyebbről fakad egy művész ihlete, annál inkább megfigyelhető művészetének kötetlensége és szabadsága. Az alkotó döntésén múlik, hogy szentitív, realiztikus vagy éppen absztrakt módon közvetíti-e gondolatait. A művészet kifejezi a kulturális sokszínűséget, fontos szerepet játszik a tudás megosztásában és a párbeszéd ösztönzésében szerte a világon. Az élet eseményeire reflektáló és az azokat formáló művészet nem ismer határokat. A nemzetiségi művészek nemzedékről nemzedékre öröklődő tudása a leendő művészek közös ismereteit gyarapítja. Amennyiben az alkotókat és a művészeti szabadságot segítő és támogató légkört teremtünk, a művészet fejlődésének előmozdítása eszköz lehet egy szabad és békés világ létrejöttéhez.”

A kiállító alkotók: *A. Bak Péter, Ázbej Kristóf, Bódi Barbara, Csörgey Turi Mária, Damó István, Dokmáni-Pistyur Gabriella, Farkas Noémi, Ferkovics József, Frömmel Gyula, Gendova Miroljuba, Gyécsek József, Gyurity Milán, Ilykó Andrea, Joannidou Thomai, Kammerlohr-Kováts László, Kiss Adél, Kleinheincz Magdolna, Kovács Johanna, Laukó Pál, Lonovics László, Maevszka-Koncz Borjana, Manajló András, Manajló-Prihogyko Viktória, Manyák Mariola, Matzon Ákos, Najgyonov Vladislav, Nemes Aurélia, Neuberger István, Novák Attila, Oroján István, Orosz Klaudia, Papp Hajnal, Piars Tomasz, Pistyur Imre, Puha Péter, Stavarache Nicoleta, Szmolár Sándor, Szűcs István Miklós, Ullmann Katalin, és Vladimirova Milena* voltak.

A projekt megvalósulásában a kiállító művészek mellett részt vettek a különböző kulturális szervezetek, az országos nemzetiségi és helyi önkormányzatok, a Széphárom Községi Tér, a Bolgár Kulturális Fórum, valamint az Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság, a Magyar Művészeti Akadémia, a Terézvárosi Bolgár

Önkormányzat, a Kecskeméti Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat és Újbuda Bolgár Önkormányzata.

Emlékezés a Kisebbségi Kerekasztal működésére

A kiállítással párhuzamosan, a kisebbségi törvény harmincadik évfordulójához kapcsolódóan 2023. december 14-én a magyarországi nemzetiségeket képviselő írók, költők, szociológusok és kutatók kerekasztal-beszélgetésen vettek részt a Széphárom Közösségi Térben a Bolgár Kulturális Fórum szervezésében. Az estet *Németh Zsolt*, az Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke nyitotta meg, majd *dr. Török Tamás* titkárságvezető *dr. Szalayné dr. Sándor* Erzsébet nemzetiségi ombudsman-helyettes szavait tolmácsolta. Bevezető beszédében *dr. Doncsev Toso* író, műfordító, a Kisebbségi Kerekasztal volt elnöke, a Bolgár Kulturális Fórum tiszteletbeli elnöke a harminc évvel ezelőtti, a kisebbségi törvényt előkészítő munkát, annak körülményeit idézte fel:

„Az első szabad országgyűlési választások után a kelet-közép-európai, korábbi szocialista országokban döntő mértékben megváltozott az alkotó értelmiségiek helyzete és szerepe. A polgári és politikai szabadságjogok formális megvalósulásával lényegében megszűnt az a „hősi bárd” szerep, amellyel korábban a diktatúra ellen léptek fel, és a totalitárius rendszert a nyugati emigrációból bíráló értelmiségi pozíciója is elvesztette időszerűségét. A rendszerváltozást előkészítő értelmiségiek egy része az új kormányzati hatalom, illetve az ellenzék képviselőivé vált, mások pedig a hivatásos, érdekelvű pártpolitizálást nem tartva összeegyeztethetőnek a független értelmiségi léttel, kivonultak a közéletből. Nyilván a kelet-európai sajátos társadalmi fejlődés eredményezte azt, hogy a képzőművészetnek, az irodalomnak, s különösen a költészetnek korábban kényszerűen is társadalompolitikai feladatokat kellett magára vállalnia. A diktatúrák nem tűrik a vélemények szabad megnyilatkozását, s ezért az igazság kódoltan jelent meg – metaforák, allegóriák közvetítettek politikai üzeneteket. Ma már nem kell keresnünk képek mögé, sorok közé bújtatott hitvallásokat, hiszen az eltérő álláspontok és értékek nyíltan és nyilvánosan csatázhatnak. Az alkotó értelmiségi a művészet áttételes eszközeivel, de publicisztikával és személyes korteskedéssel is hallathatja hangját közügyekben.

Sajátos változások kísérhetők nyomon a hazai nemzetiségek életében is. A társadalmi törekvések két irányból jelentkeztek: kormányzati oldalról és a kisebbségi társadalom felől. Egyszerre támadt igény mindkét oldalról a kisebbségi jogok törvénybeiktatására és a kisebbségi intézményrendszer bővítésére és fejlesztésére. Az önszerveződésben, az érdekérvényesítésben, a kormánnyal és a politikai pártokkal folytatott tárgyalásokban a kisebbségi értelmiségieké volt a vezető szerep. A rendszerváltás lehetőséget nyújtott új, sokszínű szerveződések, civil és művészi csoportosulások megalakulására. Harminc évvel a kisebbségi törvény elfogadása után immár több ezer nemzetiségi származású honfitársunk vállal tevékeny részt az önkormányzati közéletben. A kisebbségi értelmiség feladata megnövekedett, megsokszorozódott. Közéleti szereplőként, szakértőként és alkotóként is egyszerre kell helytállnia. Másrészt léhelyzetéből eredő kettős vagy inkább hármas kötődése – a nemzetiségi közösség, a többségi társadalom és az anya-

Lásztity Péro és Fuhl Imre

Doncsev Toso, Schuth János, Sutarski Konrád és Szondi György

nemzet – háromszögében kell vállalnia küldetését. Az anyanemzet és a többségi nemzet vonatkozásában is az emberi teherbíró képességet meghaladó az az igény, hogy két kultúra között legyenek kapcsolatteremtők, építsék a szellemi hidakat, harcoljanak indulatok és ellentétek ellen. Minden művészen munkálkodik az a kihívás is, hogy az általa ábrázolt világ révén nyomot hagyjon maga után, és ne csak egy marginális szerzői csoportosulásból magasodjék ki, hanem tekintélyt vívjon ki hazája és anyanemzete művészei körében is. De elsősorban mégis csak az övéihez, sorstársaihoz kell szólnia, az övéit kell műveiben megjelenítenie, mert a szűkebb közösségtől várja minden ember az elismerést, és ők számítanak arra, hogy a közülük lévő emberi iránymutatást ad, önbizalmat, hitet sugall. E sokrétű megfelelési igényben és kényszerben még nem is szóltunk arról, hogy maga a mű milyen vajúdás révén születik: a termékenyítő kapcsolatok és kölcsönviszonyok egyszerre ösztönzői és akadályai is a saját kifejezőmód, a saját formanyelv megtalálásának.

Meggyőződésem, hogy a hazai nemzetiségek művészei nem háríthatják el maguktól saját tehetségükből fakadó kötelezettségüket, s nem fordíthatnak hátat közösségüknek. Akarva-akaratlanul politizálniuk kell a kisebbségi műhelyek, a kisebbségi-nemzetiségi művészeti kultúra, a tudományos kutatás működéséért, gazdagodásáért, tevékenységükkel kell bizonyítaniuk a többségi társadalom, az anyanemzet és az egyetemes emberi kultúra előtt műalkotásaik értékét” – mondta dr. Doncsev Toso.

A nemzetiségeket képviselő művészek, kutatók – közülük többen a Kisebbségi Kerekasztal tagjai – az egykori helyzet elemzése mellett, tudományos munkájukról, művészeti tevékenységükről, nemzetiségük egy-egy művészeti csoportjáról, szervezetéről szóltak, továbbá személyes vallomások is elhangoztak arról, hogyan élik meg identitásukat. Az est moderátora dr. Menyhárt Krisztina egyetemi docens, a Bolgár Kulturális Fórum elnökhelyettese volt. A görög nemzetiséget Dzindzisz Jorgosz történész, a horvát nemzetiséget Karagity Mijo író, korábban az Országos Horvát Önkormányzat elnöke képviselte. Sutarski Konrád lengyel költő „Mit hozol, XXI. század?” című írásából olvasott fel részleteket, melyben felhívja a költőket, írókat a közös évezredes értékrend védelmére. Dr. Szondi György bolgarista, kutató, műfordító, a Napkút Kiadó alapítója a nemzetiségek és a többségi társadalom kapcsolatáról osztotta meg gondolatait. Schuth János újságíró, a Magyarországi Német Írók és Képzőművészek Szövetségének elnöke a szövetség munkáját ismertette megalakulásától a legfrissebb eseményekig. Diramerján Artin, az Urartu Örmény Színház produkciós vezetője a Hotel Jereván című darab egyik jelenetére utalva fejtette ki gondolatait a nemzetiségek együttéléséről, tevékenységükről. A roma nemzetiséget Bódi Barbara festőművész képviselte, aki a kiállításon látható nagy erejű alkotását mutatta be, a kerekasztal-beszélgetésen pedig a romák képzőművészetben elfoglalt szerepéről írt értekezéséből olvasott fel. Berényi Mária költő, a Magyarországi Románok Kutatóintézetének vezetője levélben küldte el gondolatait és egy versét. Lásztity Péro, a Szerb Intézet igazgatója, 1991-1995 között a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Kerekasztalának titkára az elmúlt harminc év feladataira visszanézve elmondta, hogy a szerbek a magyarországi nemzetiségek között egyedülként 1948-ig rendelkeztek autonóm felekezeti oktatási rendszerrel, 1990 után tehát ezen a téren volt már történelmi előképük, tapasztalatuk. Ezután a szlovák nemzetiséget képviselve Fuhl Imre költő beszélt a nemzetiségi önazonosságról, majd Mukics Dusan szlovén újságíró, költő, műfordító osztotta meg fiatalkorát végigkísérő önazonosság-keresését, döntését a kettős identitás mellett. Végül az ukrán nemzetiség nevében Olasz-Hartyányi Nikoletta újságíró, a Rondó nemzetiségi műsor szerkesztője szólt arról, hogy életében mit jelent ukrán nemzetiségi származása.